

friheten, med världsmarknaden, med likformigheten i den industriella produktionen och de härav beroende levnadsförhållandena.

Proletariatets välde skall låta dem försvinna ännu mer. En gemensam kraftyttring, åtminstone i alla civiliserade länder, är det första villkoret för dess befrielse.

I samma mån som den ene individens exploatering genom den andra upphäves, upphäves även den ena nationens exploatering genom den andra.

Med klassmotsatsen inom nationerna upphör även den fientliga ställningen mellan nationerna.

De anklagelser, som göras mot kommunismen ur religiösa, filosofiska och ideologiska synpunkter, förtjäna över huvud icke någon närmare vederläggning.

Behöves det så djup insikt för att begripa, att med människornas levnadsförhållanden, med deras samhällsliga relationer och tillvaro, även deras föreställningar, åskådningar och begrepp, med ett ord även deras medvetande förändrar sig?

Vad bevisar idéernas historia annat än att den andliga produktionen omgestaltar sig med den materiella? De på en viss tid härskande idéerna ha ständigt blott varit den härskande klassens idéer.

Man talar om idéer, som omstörta ett helt samhälle; man uttalar härmed blott det sakförhållande, att inom det gamla samhället hava bildats elementer till ett nytt, att de gamla idéernas upplösning håller jämna steg med de gamla levnadsförhållandenas upplösning.

När den gamla förkristna världen var stadd i undergång, blevo de gamla religionerna besegrade av den kristna. När de kristliga idéerna i det 18:de århundradet undanträngdes av upplysningsidéerna, kämpade det feodala samhället sin döds kamp med den då revolutionära bourgeoisien. Samvetsfrihets- och religionsfrihetsidéerna uttryckte blott den fria konkurrensens seger på vetandets område.

“Men“, skall man säga, “religiösa, moraliska, filosofiska, politiska och rättsliga idéer ha visserligen förändrat sig så småningom under loppet av den historiska utveck-